

Europski pristup osiguravanju kvalitete združenih studija

Listopad 2014. godine

Usvojili ministri Europskoga prostora visokog obrazovanja u svibnju 2015. godine

Združeni su studiji zaštitni znak Europskoga prostora visokog obrazovanja (EHEA – *European Higher Education Area*). Osnivaju se kako bi se potaknula mobilnost studenata i osoblja, stvorile nove prilike za uzajamno učenje i suradnju i osmislili studijski programi koji se mogu smatrati primjerima izvrsnosti. Studentima oni nude doista europsko iskustvo učenja. Kod združenih diploma¹, „združenost“ je izražena i pri samoj dodjeli kvalifikacije.

Europski pristup osiguravanju kvalitete združenih studija koji je pred vama, razvijen je kako bi se olakšalo vanjsko osiguravanje kvalitete takvih studijskih programa. Preciznije govoreći, on:

- uklanja značajnu prepreku razvoju združenih studija tako što postavlja standarde za združene studije, utemeljene na već dogovorenim alatima EHEA-e, bez primjene dodatnih nacionalnih kriterija;
- pruža integriran pristup osiguravanju kvalitete združenih studija koji zaista odražava i zrcali njihovu združenu prirodu.

EHEA-u obilježava raznolikost pristupa vanjskom osiguravanju kvalitete, koji uključuju akreditaciju, vrednovanje ili prosudbu (*audit*) na razini studijskog programa i/ili visokog učilišta. Svi ti raznoliki pristupi odgovaraju na potrebe i zahtjeve konteksta u kojem se primjenjuju, a zajednički nazivnik nalaze u Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete na Europskome prostoru visokog obrazovanja (ESG).

ESG se primjenjuje na postupke osiguravanja kvalitete združenih studija kao i svih drugih vrsta studijskih programa. Stoga se Europski pristup prvenstveno temelji na ESG-u i Kvalifikacijskom okviru Europskoga prostora visokog obrazovanja (*Qualifications Framework for the European Higher Education Area - QF-EHEA*). Europski pristup uzima u obzir jedinstvene značajke združenih studija te njima prilagođava inače uobičajen

¹ Op. prev. termin „diploma“ ovdje se koristi za sve potvrde koje se izdaju nakon završetka studija, tako da obuhvaća i svjedodžbe i diplome.

pristup. Postupak i kriteriji najvećim se dijelom temelje na onima razvijenim i testiranim u sklopu projekta JOQAR.

Združeni studiji podrazumijevaju integriran kurikulum kojim zajednički upravljaju i koji zajednički izvode različita visoka učilišta iz država EHEA-e², a koji vodi do dvostruke/višestruke diplome³ ili združene diplome⁴.

A. Primjena u različitim sustavima vanjskog osiguravanja kvalitete

Europski pristup treba primijeniti ovisno o potrebama suradničkih visokih učilišta i propisima njihovih nacionalnih okvira.

- Ako neka **suradnička visoka učilišta moraju proći postupak vanjskog osiguravanja kvalitete na razini programa** (primjerice ako je obvezna programska akreditacija ili programsko vrednovanje), ona moraju odabrati odgovarajuću agenciju za osiguravanje kvalitete⁵ s popisa agencija upisanih u EQAR.

Ta će agencija slijediti Standarde (dio B) i Postupak (dio C) u provedbi jedinstvenog vrednovanja ili akreditacije cijeloga združenog studija. Ishod će biti prihvaćen u svim državama EHEA-e. Ovisno o nacionalnim pravnim okvirima, odluka će vanjskog osiguravanja kvalitete stupiti na snagu odnosno biti priznata u svim državama u kojima se izvodi program, kako je dogovoreno u Bukureštanskom priopćenju.

- Ako suradnička visoka učilišta moraju proći samo vanjsko osiguravanje kvalitete na razini institucije i imaju "samoakreditirajući" status, mogu upotrijebiti Europski pristup za uspostavu zajedničkih procesa praćenja i odobravanja združenih studija (u skladu s ESG-em 1.2 i 1.9), smatraju li ga korisnim za kontekst u kojem djeluju.

² Ovaj se prijedlog odnosi samo na združene studije koje zajedno izvode visoka učilišta iz dviju ili više država i ne odnosi se na osiguravanje kvalitete programa koje zajednički izvode različita visoka učilišta iz iste države.

³ Zasebne diplome združenih visokih učilišta kojima se potvrđuje uspješan završetak združenog studija. Gdje je riječ o dvjema diplomama koje dodjeljuju dva visoka učilišta, govorimo o „dvostrukoj diplomi“.

⁴ Jedinstveni dokument koji izdaju visoka učilišta koja izvode združeni studij i nacionalno je priznat kao isprava kojom se potvrđuje završetak združenog studija.

⁵ Kod združenih programa koji moraju zadovoljiti minimalne uvjete osposobljavanja za profesije obuhvaćene Direktivom Europske unije 2005/36/EC, o programu Europsku komisiju mora obavijestiti nadležno tijelo jedne od država članica EU. Suradnička će visoka učilišta morati to uzeti u obzir pri odabiru agencije koja će provesti vrednovanje.

U tom slučaju nije potrebno nikakvo dodatno vrednovanje ni akreditacija na razini programa.

- Europski se pristup može koristiti i za združene studije koje zajedno izvode visoka učilišta u EHEA-i i izvan nje. Pritom visoka učilišta iz država izvan EHEA-e provjeravaju hoće li nadležna tijela u njihovim državama prihvatiti Standarde (dio B) te (gdje je primjenjivo) priznati odluku agencije upisane u EQAR.

B. Standardi za osiguravanje kvalitete združenih studija u EHEA-i

1. Primjenjivost Standarda

1.1. Status

Visoka učilišta koja izvode združeni studij moraju kao visoka učilišta priznati nadležna tijela u njihovim državama. Nacionalni okviri njihovih država moraju im omogućiti sudjelovanje u izvođenju združenih studija i (gdje je primjenjivo) dodjeljivanje združenih diploma. Visoka učilišta koja dodjeljuju diplomu (odnosno diplome) moraju osigurati da one budu dijelom visokoobrazovnih sustava država u kojima se izdaju.

1.2. Zajednički razvoj i izvođenje programa

Združeni se studiji moraju i izvoditi kao takvi; uz sudjelovanje svih uključenih visokih učilišta u izradu i izvođenje programa.

1.3. Sporazum o suradnji

Uvjeti provedbe združenog studija moraju biti izneseni u sporazumu o suradnji. Sporazum izričito mora sadržavati:

- stručni ili akademski naziv, odnosno akademski stupanj koji se stječe završetkom studija;
- načine suradnje te odgovornosti uključenih partnera u upravljanju i financijskoj organizaciji (uključivši financiranje, podjelu troškova i prihoda od studija itd.);
- načine upisa studenata i prikaz razredbenih postupaka;

- način na koji je uređena mobilnost studenata i nastavnika;
- propise o ispitivanju i metodama vrednovanja studenata, priznavanju bodova i dodjeli diploma unutar konzorcija.

2. Ishodi učenja

2.1. Razina (ESG 1.2.)

Predviđeni ishodi učenja moraju biti usklađeni s odgovarajućom razinom Kvalifikacijskoga okvira EHEA-e (QF-EHEA), kao i primjenjivih nacionalnih kvalifikacijskih okvira.

2.2. Polje

Predviđeni ishodi učenja moraju obuhvaćati znanje, vještine i kompetencije unutar relevantne discipline odnosno polja.

2.3. Postignuće (ESG 1.2.)

Studijski program mora moći dokazati da su predviđeni ishodi učenja i postignuti.

2.4. Regulirane profesije

Gdje je to primjenjivo, treba uzeti u obzir minimalne dogovorene uvjete osposobljavanja za profesije obuhvaćene Direktivom Europske unije 2005/36/EC, odnosno kompenzacijske mjere uspostavljene Direktivom.

3. Studijski program (ESG 1.2.)

3.1. Kurikul

Struktura i sadržaj kurikula moraju studentima omogućiti postizanje predviđenih ishoda učenja.

3.2. Bodovi

Europski sustav prijenosa bodova (*European Credit Transfer System* - ECTS) mora se primjenjivati kako je predviđeno i raspodjela bodova mora biti jasna.

3.3. Radno opterećenje

Preddiplomski će združeni studij obično odgovarati studentskom opterećenju od 180 do 240 ECTS-a; združeni će diplomski studij obično imati od 90 do 120 ECTS-a od kojih najmanje 60 na drugoj razini Kvalifikacijskoga okvira EHEA-e; za združene doktorate nije propisano opterećenje u ECTS bodovima.

Mora se redovito pratiti radno opterećenje i prosječno trajanje studija.

4. Upis i priznavanje (ESG 1.4.)

4.1. Upis

Uvjeti za upis studija i razredbeni postupci moraju odgovarati razini i polju, odnosno disciplini studijskog programa.

4.2. Priznavanje

Priznavanje kvalifikacija i razdoblja studija (što uključuje i priznavanje prethodnog učenja) moraju se primjenjivati u skladu s Lisabonskom konvencijom i popratnim dokumentima.

5. Učenje, poučavanje i vrednovanje (ESG 1.3.)

5.1. Učenje i poučavanje

Program mora biti osmišljen tako da odgovara predviđenim ishodima učenja, a primijenjeni pristupi učenju i poučavanju moraju biti prilagođeni ostvarivanju predviđenih ishoda učenja. Mora se poštivati raznolikost studenata i izlaziti ususret njihovim različitim potrebama, osobito kad je riječ o razlikama koje proizlaze iz različitih kultura iz kojih studenti dolaze.

5.2. Vrednovanje studenata

Propisi o ispitivanju studenata i metodama vrednovanja postignutih ishoda učenja moraju biti usklađeni s predviđenim ishodima učenja. Sva partnerska visoka učilišta moraju ih dosljedno provoditi.

6. Podrška studentima (ESG 1.6.)

Studentske i druge službe namijenjene podršci studentima moraju doprinosti postizanju predviđenih ishoda učenja i uzimati u obzir specifične izazove s kojima se susreću mobilni studenti.

7. Resursi (ESG 1.5. i 1.6.)

7.1. Osoblje

Osoblje mora biti dovoljno brojno te svojim kvalifikacijama i stručnim i međunarodnim iskustvom primjereno izvedbi studijskog programa.

7.2. Oprema

Prostori, oprema i drugi resursi moraju biti dostatni i primjereni postizanju predviđenih ishoda učenja.

8. Transparentnost i dokumentacija (ESG 1.8.)

Relevantne informacije o programu kao što su uvjeti i postupci upisa, popis kolegija, postupci ispitivanja i vrednovanja studenata itd. mora se primjereno dokumentirati i objaviti uzimajući pritom u obzir specifične potrebe mobilnih studenata.

9. Osiguravanje kvalitete (ESG 1.1. i 1. dio)

Suradnička visoka učilišta moraju primjenjivati zajedničke postupke unutarnjeg osiguravanja kvalitete u skladu s prvim dijelom ESG-a.

C. Postupak vanjskog osiguravanja kvalitete združenih studija u EHEA-i

Suradnička visoka učilišta moraju zajednički odabrati odgovarajuću agenciju za osiguravanje kvalitete upisanu u EQAR. Agencija mora na odgovarajući način komunicirati s nadležnim tijelima država čijih su visokoobrazovnih sustava suradnička visoka učilišta dio.

1. Samoanaliza (ESG 2.3.)

Postupak vanjskog osiguravanja kvalitete mora se temeljiti na samoanalizi koju zajedno predaju sva suradnička visoka učilišta. Ona mora sadržavati informacije koje dokazuju usklađenost programa sa Standardima za osiguravanje kvalitete združenih programa u EHEA-i (dio B).

Samoanaliza također mora sadržavati informacije o nacionalnim okvirima svakog od visokih učilišta koje bi mogle koristiti stranim agencijama i stručnjacima u razumijevanju konteksta, prvenstveno pozicioniranja programa unutar nacionalnih visokoobrazovnih sustava.

Samoanaliza izričito mora obrazložiti "združenost" po kojoj združeni program odskaače od drugih kao zajednički pothvat visokih učilišta iz više nacionalnih visokoobrazovnih sustava.

2. Stručno povjerenstvo (ESG 2.3 i 2.4.)

Agencija mora imenovati povjerenstvo od barem četiri člana. U povjerenstvu moraju biti stručnjaci iz relevantnog predmeta ili discipline/-a, tržišta rada / realnog sektora u relevantnom polju / poljima i u osiguravanju kvalitete u visokom obrazovanju.

Stručnost i međunarodno iskustvo povjerenstva omogućit će razmatranje osobitosti združenog programa. Povjerenstvo mora biti složeno tako da se osigura poznavanje visokoobrazovnih sustava visokih učilišta u konzorciju, kao i jezika na kojem/kojima se održava nastava. Povjerenstvo mora imati članove barem iz dviju od zemalja uključenih u konzorcij koji izvodi program. Povjerenstvo mora uključivati barem jednog studenta.

Agencija mora osigurati nepristranost stručnjaka i paziti na pravedno postupanje prema visokim učilištima koja predlažu, odnosno izvode program. Radi toga visoka učilišta moraju imati pravo uložiti utemeljen prigovor na imenovanje nekog od članova povjerenstvo, ali ne i veto.

Agencija mora informirati stručnjake o aktivnosti vrednovanja, njihovoj ulozi i osobitostima konkretnog postupka osiguravanja kvalitete, oslanjajući se izričito na osobitosti združenih studija.

3. Posjet visokom učilištu (ESG 2.3.)

Posjet visokom učilištu mora omogućiti stručnom povjerenstvu da na temelju samoanalize i razgovora o združenom studiju procijeni zadovoljava li on Standarde (dio B).

Posjet stoga mora uključivati razgovore s predstavnicima svih suradničkih visokih učilišta, a posebno s upravama visokih učilišta te osobama odgovornim za program, zaposlenicima, studentima i drugim relevantnim dionicima kao što su bivši studenti i predstavnici struke.

Iako će se obično posjetiti samo jedna lokacija, nužno je razmotriti izvođenje programa i popratne sadržaje na svim lokacijama.

4. Izvješće o vrednovanju (ESG 2.3. i 2.6.)

Stručno povjerenstvo mora napisati izvješće koje sadrži relevantne dokaze, analize i zaključke s obzirom na Standarde (dio B). Izvješće mora sadržavati i preporuke za daljnji razvoj programa. Gdje vrednovanje ima formalan ishod, povjerenstvo mora dati preporuku za odluku.

Zaključci i preporuke izričito se moraju baviti osobitostima združenog programa.

Visoko učilište mora imati priliku komentirati nacrt izvješća i zatražiti ispravljanje činjeničnih pogrešaka.

5. Formalni ishodi i odluke (ESG 2.5.)

Gdje je to potrebno, agencija mora donijeti odluku utemeljenu na izvješću i preporukama za odluku, uzimajući u obzir komentare visokih učilišta, gdje je to opravdano. Gdje je ishod vrednovanja akreditacijska odluka, agencija dodjeljuje ili uskraćuje akreditaciju (bezuvjetno ili s uvjetima) na temelju Standarda (dio B). Agencija može nadopuniti formalni ishod i akreditacijsku odluku preporukama.

Agencija mora navesti razloge za donošenje određene akreditacijske odluke. To je osobito važno kod odluka o uvjetnoj akreditaciji ili negativnih odluka, kao i kad se donese odluka koja odudara od zaključaka i preporuke povjerenstva.

6. Prigovor (ESG 2.7.)

Visoko učilište mora imati pravo prigovora na formalni ishod ili akreditacijsku odluku. Agencije moraju imati uspostavljen sustav za tu svrhu.

7. Izvještavanje (ESG 2.6.)

Agencija mora na svojim mrežnim stranicama objaviti izvješće o vrednovanju i, gdje postoji, formalan ishod ili akreditacijsku odluku. Kod vrednovanja koja nisu provedena na engleskom jeziku, treba na engleski jezik prevesti i objaviti barem sažetak izvješća i odluku s razlozima za njezino donošenje.

8. Naknadno praćenje (ESG 2.3.)

Agencija se mora sa suradničkim visokim učilištima dogovoriti oko naknadnog praćenja kojim će se procijeniti ispunjavanje uvjeta (gdje ih ima) i/ili vrednovati (gdje je to primjenjivo) provedba danih preporuka.

9. Periodičnost (ESG 1.10.)

Združeni program mora biti vrednovan periodično, svakih 6 godina, što mora biti navedeno u objavljenoj odluci. Akreditacijska preporuka (tamo gdje se ona izdaje) mora vrijediti 6 godina. Tijekom toga razdoblja agenciju se mora obavještavati o mogućim promjenama u sastavu konzorcija koji izvodi združeni studij.